

Opracowanie: Jan Rapczyński, Marcin Sidelnik

Opis gatunku

000 i 000 – Mewa białogłowa *Larus cachinnans* i srebrzysta *L. argentatus*

Dalej traktowane w wielu przypadkach zbiorczo jako „duże mewy” z grupy *Larus argentatus* sensu lato, ze względu na nieoczywiste rozróżnianie tych gatunków i ich mieszańców, a w konsekwencji trudność w weryfikacji stwierżeń historycznych.

Status. Nieliczne gatunki lęgowe. W roku 2022 stwierdzono gniazdowanie 794-810 par w korycie Wisły, dachach Warszawy i rezerwacie Stawy Raszyńskie. Gatunki regularnie przelotne i zimujące.

Środowisko. Duże mewy w latach 1981-2022 gniazdowały przede wszystkim w jednej dużej kolonii, na wyspie w korycie Wisły (ok. 90% w 2022 r.), budując gniazda głównie na ziemi, rzadziej na wyżej położonych elementach otoczenia, takich jak martwe drzewa. Półnaturalnym siedliskiem zajmowanym jako siedlisko lęgowe przez duże mewy były stawy rybne, na których od lat 90 zdarzały się pojedyncze lęgi, wyjątkowo co najmniej 12 par w roku 2022. W tym samym roku około 6% dużych mew gniazdowało na dachach Warszawy: kilkunastokondygnacyjnych budynkach mieszkalnych i halach przemysłowych. Pojedyncze lęgi stwierdzano także w Miejskim Ogrodzie Zoologicznym w Warszawie. Za miejsce żerowania duże mewy wybierały często miejsca składowania odpadów komunalnych, pola uprawne, rzeki, jeziora, parki miejskie i osiedla mieszkalne aglomeracji warszawskiej.

Sformatowano: Czcionka:
(Domyślny) Times New Roman, 12 pt

Zdjęcie 1. Mewy białogłowe (*Larus cachinnans*) na lęgowisku w Dolinie Środkowej Wisły. Fot. Jan Rapczyński

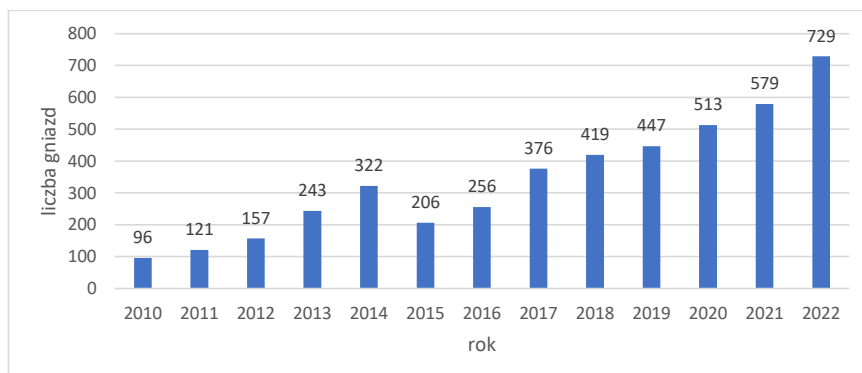
Rozmieszenie i liczebność. W roku 2022 stwierdzono gniazdowanie 794-810 par na terenie Niziny Mazowieckiej, z czego znaczna większość (729 par) gniazdowała w kolonii na wyspie w korycie Wisły, w rezerwacie Łachy Brzeskie. Gatunkiem dominującym jest mewa białogłowa, a udział mewy srebrzystej nie przekracza kilku procent (M. Sidelnik). W Warszawie duże mewy gniazdowały na dachach przynajmniej w czterech koloniach, osiągając liczbę 62-70 par lęgowych. W kolonii na dachach budynków mieszkalnych osiedla Stegny-Południe w dzielnicy Mokotów, stwierdzono gniazdowanie 22 par, w tym 10 par mew białogłowych, 6 par mew srebrzystych i 6 par mieszanych, w tym jedna mewa białogłowej z żółtonogą *L. fuscus* (J. Rapczyński). Poza dachami jedna para o niejasnej przynależności gatunkowej podeszła do lęgu na terenie Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Warszawie (P. Kęsik). W rezerwacie Stawy Raszyńskie co najmniej 12 par gniazdowało na wyspie z kolonią kormoranów, a większość osobników oznaczono jako mewy białogłowe (T. Chodkiewicz, J. Rapczyński). Mewa srebrzysta gnieździ się w regionie bardzo nielicznie w porównaniu do mewy białogłowej, jednak poza okresem lęgowym, a w szczególności zimą różnice w liczebności są znacznie mniejsze.

Zdjęcie 2. Mewa srebrzysta (*Larus argentatus*) na zimowisku w Warszawie. Fot. Jan Rapczyński

Zmiany liczebności. Sapalski (1862) określa duże mewy jako „rzadkie” w regionie, podobnie Taczanowski (1882) pisze „rzadko postrzegana”, jak również Tranda (1964) opisując pojawy na Błotach Łęczyckich wspomina: „zalatuje [...] czasami nadmorska mewa srebrzysta”. Luniak *et al.* w opracowaniu z 1964 roku opisują tylko jedną obserwację dużej mewy z dnia 24 IV 1958 r., która była zresztą cytowana 14 lat później jako wciąż jedyna (Tomiałojć 1972).

Świadczy o tym, że duże mewy poza pasem wybrzeża należały do rzadkości w tamtym okresie. Tomiałojć (1990) stwierdził, że zimujące osobniki zaczęto obserwować na przełomie lat 1970' i 1980', a Keller (1997) określił tendencję zimujących ptaków w latach 1984 – 1993 jako wyraźnie wzrostową. Pierwszy lęg dużych mew w regionie stwierdzono w 1981 roku na Wiśle koło Łojów, a w kolejnym roku na tej samej rzece gniazdowały już 4 pary w trzech lokalizacjach (Wesołowski *et al.* 1984). Pierwsze potwierdzone stwierdzenie mewy białogłowej na Nizinie Mazowieckiej dotyczy pierwszorocznego ptaka, znalezionego martwego w Warszawie 28 XII 1984. Osobnik ten był zaobrączkowany jako pisklę na wybrzeżu Morza Czarnego (Bukaciński *et al.* 1989). Gniazdowanie mewy białogłowej w regionie potwierdzono w latach 1986-1987, gdy 6 par gniazdowało na Wiśle między Łojami, a Kobylnicą (Bukaciński *et al.* 1989). Lata 90' to okres dalszego wzrostu liczebności lęgowych mew na mazowieckim odcinku Wisły, ze szczególnym wskazaniem na mewę białogłową. Na odcinku Dęblin-Kozienice w roku 1992 gniazdowało 10-11 par, a rok później 29, w tym kolonia 20 par koło Tyrzyna (Bukaciński i Bukacińska 1994), a na większym odcinku od ujścia Puław do Płocka stwierdzono lęgi 52 par, z których 35 na odcinku między Dęblinem, a Kobylnicą (Bukaciński *et al.* 1984). Ten sam odcinek w latach 1994-1998 zasiedlało już do 60 par dużych mew (D. Bukaciński). W roku 2009 liczebność dużych mew na Wiśle w granicach Niziny Mazowieckiej osiągnęła 78-111 par, z czego ponad 70 zasiedlało wyspę na wysokości Podłęczka/Kępy Nadbrzeskiej (Bukaciński *et al.* 2017). W kolonii tej, gatunkiem dominującym mewa białogłowa, z nieliczną i nieregularną domieszką mew srebrzystych, romańskich i żółtonogich. Wyniki corocznego liczenia lęgowych mew białogłowych w latach 2010-2022 i spektakularnego wzrostu z 96 par w pierwszym roku do 729 w ostatnim, przedstawiono na wykresie 1., sporządzonym na podstawie obserwacji M. Sidelnika.

Wykres 1. Liczebność mew białogłowych (*Larus cachinnans*) gniazdujących w kolonii w rezerwacie przyrody Łąchy Brzeskie w latach 2010-2022.

W innych miejscach na Wiśle w granicach regionu w XXI wieku duże mowy gniazdowały tylko pojedynczo. Poza Wisłą kilkadziesiąt par dużych mew gniazduje od kilku lat w kilku koloniach na dachach budynków mieszkalnych i hal w Warszawie. W kolonii położonej na Stegnach pierwszy raz gniazdowanie 10 par stwierdzono w roku 2018 (mewa srebrzysta – 6 par, mewa białogłowa – 2 pary, para mieszana mowy białogłowej z romańską – 1, para mieszana mowy żółtonogiej z prawdopodobnym mieszańcem żółtonogiej ze srebrzystą – 1), choć ptaki gniazdują tam już prawdopodobnie przynajmniej od roku 2013. Liczebność i skład gatunkowy tej kolonii był podobny w kolejnych sezonach, aż do 2022 r., gdy kolonia podwoiła swoją liczebność, za sprawą wzrostu mowy białogłowej do 10 par (J. Rapczyński, Rapczyński et al. 2021). Kolejnym miejscem gniazdowania mew białogłowych jest rezerwat przyrody Stawy Raszyńskie, gdzie pierwszy lęg stwierdzono na początku lat 2010’, potwierdzając w kolejnych latach lęgi pojedynczych par, natomiast w roku 2022 odnotowano wzrost liczebności do co najmniej 12 par (T. Chodkiewicz, J. Rapczyński). Miejscem, w którym dochodziło do sporadycznych lęgów dużych mew są stawy w Borowie, na których w 1990 odnotowano pojedynczy lęg ptaka o niejasnej przynależności gatunkowej (Janiszewski et al. 1991). Następnie w roku 2000 (1 para) i 2001 (2 pary) stwierdzono lęgi ptaków o cechach mew białogłowych (Janiszewski i Wojciechowski 2003), aż w końcu w latach 2010 i 2011 potwierdzono gniazdowanie pojedynczych par oznaczonych jako mowy białogłowe (Janiszewski et al. 2016). Kurowski (1998) wspomina lęgi dużych mew na Stawach w Bąkowcu w latach 1993-1995.

Przyczyny zmian liczebności. Systematyczny wzrost liczebności dużych mew ze szczególnym uwzględnieniem mowy białogłowej wpasowuje się w obserwowaną ekspansję tej ostatniej w Europie (BirdLife International 2023). Odpowiednich siedlisk jest dużo na

Wiśle, ale jak pokazują ostatnie lata, naturalne siedliska przestają być jedynym miejscem gniazdowania tych ptaków, które coraz liczniej gniazdują na dachach budynków z dala od wody, gdzie odnoszą wysokie sukcesy lęgowe (J. Rapczyński). Ponieważ większość par gniazduje jednak na Wiśle, czasami dostępność dogodnych miejsc do budowy gniazda może być ograniczona przez wysokie stany wody, lecz nie wydaje się to problemem w ostatnich latach, szczególnie że wyspa lęgowa w rezerwacie Łachy Brzeskie jest relatywnie wysoka. Dodatkowo, na Wiśle na przestrzeni ostatnich 15 lat obserwuje się wyraźny trend rosnącej ilości lęgowych mew białogłowych w proporcji do lęgowych mew srebrzystych. W pierwszej dekadzie XXI wieku mewa srebrzysta lub mieszańce z mewą białogłową stanowiły nawet 30-40% populacji lęgowej. W obecnych czasach lęgowa mewa srebrzysta na Wiśle staje się gatunkiem rzadkim o udziale nie przekraczającym 5% dużych mew w kolonii.

Wędrowki. Z racji coraz liczniejszego gniazdowania i lokalnie licznego zimowania, rozwleczone w czasie wędrowki są trudne do opisanie. Chmielewski *et al.* (2017) podają, że na zbiornikach wodnych w okolicach Puszczy Kozienickiej duże mewy były obserwowane najliczniej w marcu i kwietniu oraz we wrześniu. W tym rejonie nie są to lęgowe gatunki, a zimowe stwierdzenia należą do nielicznych (maksymalnie 6 osobników 30 I 2011 na zb. Siczki). Goławski i Sachanowicz (1997) bazując na obserwacjach ze stawów i Zalewu Siedleckiego w latach 1991-1996 określili, że najwcześniejszy pojaw miał miejsce 2 III 1995, największa liczebność w trzeciej dekadzie marca, natomiast przelot jesienny zaczynał się w połowie lipca i był rozciągnięty w czasie z najpóźniejszym stwierdzeniem 2 XI 1994. Dane z ptaków zaobrazkowanych w kolonii lęgowej wskazują, że duża część populacji lęgowej migruje na zimowiska do zachodniej i południowej Europy, ale ptaki mogą przemieszczać się na odległości kilkuset kilometrów również w trakcie okresu zimowego (M. Sidelnik). W populacji zasiedlającej dachy odnotowano prawdopodobnie osobniki osiadłe, które odczytywane są w Warszawie we wszystkich porach roku. Osobniki te zwykle reprezentują fenotyp mewy srebrzystej. Nierzadko lęgowe na Nizinie Mazowieckiej duże mewy pojawiają się w okresie przelotów i zimowania na wybrzeżu Bałtyku.

Zimowanie. Duże mewy na Nizinie Mazowieckiej są w okresie zimowym związane przede wszystkim z miejscami składowania odpadów komunalnych, które stanowią podstawowe żerowisko zimą. Ptaki te zbierają się na zbiorowe noclegowiska, najczęściej na dużych zbiornikach wodnych, na dużych rzekach, czasem dachach budynków i polach uprawnych. Istotnym miejscem żerowania są też osiedla ludzkie w Warszawie, gdzie duże mewy zbierają pokarm wystawiany przez ludzi na parapetach, balkonach, trawnikach i w parkach miejskich.

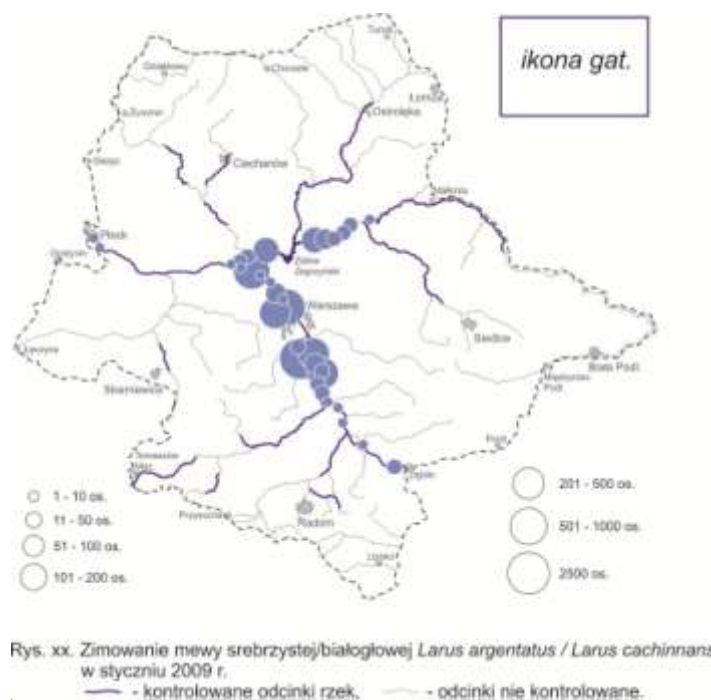
Żerujące zimą ptaki spotykane są regularnie również na dużych rzekach. Coroczne liczenia przeprowadzane w korytach dużych rzek w połowie stycznia w latach 1984-2020 wykazały bardzo niskie liczebności w pierwszych czterech latach (23-152 osobniki), jednak od 1988 do 2020 liczebność nigdy nie była niższa niż 530 osobników. Maksymalną liczebność, 5958 osobników, odnotowano w roku 1997 (JAK CYTOWAĆ?). W latach 2005-2011 pojedyncze zimowe liczenie mew na wysypisku śmieci w Łubnej wykonywał M. Sidelnik. Dla mewy srebrzystej podaje maksymalnie ok. 2500 osobników 7 I 2006 oraz 29 XII 2008, a minimalnie 450 osobników 15 I 2011. Mewa białogłowa została najliczniej odnotowana 12 I 2008 (620 osobników), a najmniej licznie 15 I 2011 (40 osobników). Biorąc pod uwagę dane z odczytów obrączek i dane z loggerów GSM, przedstawione poniżej mapy liczeń zimujących dużych mew w latach 1997 (ryc. 1?) i 2009 (ryc. 2?) należy interpretować ze świadomością, że nawet w okresie zimowym ptaki te mogą pokonywać dziesiątki kilometrów w ciągu dnia, więc dynamika liczebności zimą może się gwałtownie zmieniać w trakcie całego tego okresu, ale lokalnie wręcz w ciągu jednego dnia. Maksymalną w regionie koncentrację około 5000 dużych mew obserwował 27 I 1997 na wysypisku w Łubnej Michał Maniakowski.

Usunięto:

Sformatowano: Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 12 pt

Sformatowano: Wyrównany do środka

Sformatowano: Czcionka: (Domyślny) Times New Roman, 12 pt, Pogrubienie

Streszczenie. W roku 2022 na Nizinie Mazowieckiej gniazdowało 794-810 par dużych mew, z czego znaczna większość (ponad 700 par) to mewy białogłowe z kolonii w rezerwacie przyrody Łachy Brzeskie. Pierwszy lęg dużych mew w regionie stwierdzono w 1981 roku na Wiśle i od tego czasu populacja systematycznie zwiększa się. Obecna przez cały rok, przy czym wędrówkę wiosenną migrujących osobników określa się na marzec i kwiecień. Jesienna migracja mocno rozciągnięta w czasie od lipca, aż do zimy. Rekordową koncentrację około 5000 osobników odnotowano na wysypisku Łubnej 27 I 1997. Zimą mewa srebrzysta jest wyraźnie liczniejsza od białogłowej.

Jan Rapczyński, Marcin Sidelnik

Sformatowano: Angielski (Stany Zjednoczone)

Literatura

BirdLife International (2023) Species factsheet: *Larus cachinnans*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 21/03/2023.

Aktualne rozmieszczenie, liczebność i trendy mewy białogłowej *Larus cachinnans* w Polsce, M. Przybecki i inni, *Ornis Polonica* Tom 63, Zeszyt 1, 2022